

LIETUVOS BANKAS

Kredito unijų ir Lietuvos centrinės kredito unijos veiklos apžvalga 2013 m. I ketvirtis

ISSN 2335-819X (ONLINE)

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.
© Lietuvos bankas, 2013

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faksas (8 5) 262 8124

www.lb.lt
info@lb.lt

Kredito unijos. 2013 m. balandžio 1 d. Lietuvoje veikė 75 kredito unijos, vienijusios 144 tūkst. narių. Lietuvos centrinei kredito unijai (LCKU) priklausė 63 kredito unijos, 12 – dirbo savarankiškai.

Lietuvos banko valdybai 2013 m. sausio 24 d. atšaukus dviejų kredito unijų – Nacionalinės kredito unijos ir kredito unijos „Švyturio taupomoji kasa“ – veiklos licencijas, ataskaitinį ketvirtį (pirmą kartą nuo 1995 m.) kredito unijų narių skaičius sumažėjo, tačiau nuo 2012 m. balandžio 1 d. iki 2013 m. balandžio 1 d. kredito unijose jų padaugėjo 10,8 tūkst.

Kredito unijų sektoriaus kūrimosi pradžioje buvo orientuojamasi į tai, kad šios specifinės, kooperatiniais pagrindais veikiančios kredito įstaigos, suburiančios tam tikroje vietovėje gyvenančius ar panašia veikla užsiimančius asmenis, visų pirma turėtų tenkinti savo narių ūkinius ir socialinius poreikius: iš vieny priimti indėlius, kitiems teikti paskolas. Pirmosios kredito unijos buvo steigiamos rajonų centruose. Jų nariai buvo su žemės ūkiu susiję asmenys.

Pastaruoju metu, Kredito unijų įstatyme įtvirtinus tik teritorinį narystės principą, kredito unijos steigiamos miestuose ir pasižymi ypač sparčiais augimo tempais. Siūlydamos didžiausias palūkanų normas už terminuotuosius indėlius rinkoje ir taikydamos įvairias rinkodaros programas, šios kredito unijos atitolo nuo klasikinio kredito unijos apibrėžimo. Tokios kredito unijos, sparčiai besiplėsdamos ir pritraukdamos didelį narių skaičių, praranda savitarpio pasitikėjimo principus, nors jos yra tik kooperatiniais pagrindais veikiančios kredito įstaigos.

2013 m. pirmąjį ketvirtį vykusių visuotinių narių susirinkimų sprendimais visos, 2012 m. pelningai dirbusios, kredito unijos (51) uždirbtu pelnu sustiprino kapitalo bazę, o dalis iš 26 nuostolingai dirbusių dengė nuostolius sukauptu rezerviniu ar atsargos kapitalu. **Pažymėtina, kad kai kuriose ne vienus metus nuostolingai dirbančiose kredito unijose nepadengti nuostoliai pasiekė šioms kredito unijoms reikšmingą apimtį. Pajininkai, būdami kredito unijos savininkais, nerodo iniciatyvos prisidėti prie unijos finansinės būklės pagerinimo.**

Jau minėtų dviejų kredito unijų, užėmusių daugiau nei 5 proc. rinkos, veiklos licencijų atšaukimas lėmė kredito unijų sistemos susitraukimą 2013 m. pirmąjį ketvirtį, tačiau, palyginti su 2012 m. balandžio 1 d. duomenimis, kredito unijų turtas išaugo 15,2 proc. ir, 2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, siekęs 2 mlrd. Lt, kaip ir 2012 m. pabaigoje, sudarė 2,6 proc. veikiančių bankų sistemos turto (prieš metus – 2,3 %).

Kredito unijų sistemos kai kurių veiklos rodiklių dinamika

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Suma 2012-04-01, mln. Lt	Suma 2013-01-01, mln. Lt	Suma 2013-04-01, mln. Lt	Pasikeitimas 2013 m. I ketv., proc.	Pasikeitimas per metus, proc.
1.	Turtas (aktyvai)	1 762,0	2 055,8	2 029,6	-1,3	15,2
2.	Lėšos bankuose	79,0	80,6	48,6	-39,7	-38,5
3.	Lėšos LCKU	319,7	310,2	339,9	9,6	6,3
3.1.	Terminuotieji indėliai	127,8	158,9	180,7	13,7	41,4
4.	Vyriausybės vertybiniai popieriai (VVP)	309,7	412,4	456,5	10,7	47,4
5.	Suteiktos paskolos	954,3	1 122,9	1 050,4	-6,5	10,1
6.	Specialieji atidėjiniai paskoloms	31,6	80,2	32,1	-2,5 k.	1,6
7.	Specialiųjų atidėjinių paskoloms ir paskolų santykis (%)	3,2	6,7	3,0	–	–
8.	Įsiskolinimai LCKU	45,9	53,1	54,3	2,3	18,3
9.	Indėliai	1 542,2	1 822,0	1 767,8	-2,3	14,6
9.1.	Kredito unijų narių ir asocijuotųjų narių	1 532,0	1 810,8	1 756,8	-3,0	14,7
10.	Pajinis kapitalas	183,4	236,2	208,0	-11,9	13,4
11.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	-5,5	-60,1	-11,8	–	–

2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, dešimties didžiausių kredito unijų turtas sudarė daugiau kaip pusę visų kredito unijų turto. Kredito unija „Vilniaus taupomoji kasa“ (turtas sudarė 18,4 % visų kredito unijų turto) ir toliau tebėra didžiausia kredito unijų sistemoje.

Kredito unijų turto struktūra ir ataskaitinį ketvirtį, ir per metus kito nedaug. Siekdamas sukaupti aukštos kokybės likvidųjį turtą, reikalingą padengimo likvidžiuoju turtu reikalavimo vykdymo nuo 2013 m. sausio 1 d. užtikrinimui, kredito unijos didino investicijas į VVP. Kredito unijų investicijos į VVP, padidėjusios iki 456,5 mln. Lt, 2013 m. balandžio 1 d. sudarė 22,5 proc. kredito unijų turto. Kaip ir anksčiau, didžiąją jų dalį (beveik 71 %) sudarė Lietuvos Respublikos VVP portfelis, 2013 m. pirmąjį ketvirtį padidėjęs 1,8 proc. – iki 322,9 mln. Lt (investicijos į Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių vyriausybių VVP (133,6 mln. Lt) sudarė 29 proc. VVP portfelio).

Siekdamas užtikrinti didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvo vykdymą, lėšas iš bankų kai kurios kredito unijos nukreipė į LCKU, todėl, kaip ir 2012 m. paskutinį ketvirtį, 2013 m. pirmąjį ketvirtį kredito unijų indėliai LCKU augo, o jų dalis turte didėjo (2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, kredito unijų indėliai LCKU sudarė 16,7 % viso turto).

Reikšmingiausią kredito unijų turto dalį (51,8 %) sudarė paskolos. Nuo 2012 m. balandžio 1 d. paskolų portfelis padidėjo 10,1 proc., tačiau ataskaitinį ketvirtį kredito unijų suteiktos paskolos sumenکو 6,5 proc. ir, 2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, sudarė mažiau nei 1,1 mlrd. Lt. Pažymėtina, kad paskolų portfelio mažėjimą pastarąjį ketvirtį lėmė ne tik Nacionalinės kredito unijos ir kredito unijos „Švyturio taupomoji kasa“ veiklos nutraukimas, bet ir, didėjant paskolų rizikai, kredito unijų suformuoti specialieji atidėjiniai paskoloms bei kai kurioms kredito unijoms apribotas kreditavimas. Ataskaitų duomenimis, sumažėjo fiziniams asmenims suteiktų paskolų, tačiau paskolos asocijuotiesiems nariams juridiniams asmenims toliau augo. Šios didesnės rizikos, daugiausia verslui finansuoti skirtos paskolos, eliminavus Nacionalinės kredito unijos ir kredito unijos „Švyturio taupomoji kasa“ duomenis, ataskaitinį ketvirtį padidėjo 9,3 mln. Lt ir 2013 m. balandžio 1 d. sudarė beveik trečdalį visų paskolų. Reikšminga paskolų verslui dalis tenka Vilniaus regione veikiančioms kredito unijoms.

Pasitraukus iš kredito unijų rinkos dviem bankrutuojančioms kredito unijoms (Nacionalinei kredito unijai ir kredito unijai „Švyturio taupomoji kasa“), ataskaitinį ketvirtį specialiųjų atidėjinių paskoloms ir paskolų santykis sumažėjo nuo 6,7 iki 3 proc., o neveiksnių paskolų dalis – nuo 17,6 iki 15,3 proc. paskolų portfelio. **Nors kredito unijų sektoriuje paskolų portfelio kokybę apibūdinantys rodikliai geresni nei bankų sistemoje, tačiau, analizuojant atskirų kredito unijų veiklą, pastebima, kad suteiktų paskolų susigrąžinimo galimybės vertinamos nepakankamai konservatyviai.** Kredito unijų suformuoti specialieji atidėjiniai yra nepakankami galimiems nuostoliams dėl paskolų vertės sumažėjimo amortizuoti, todėl Lietuvos bankas, siekdamas, kad kredito unijos konservatyviau vertintų prisiimamą riziką, rengia naujus ir atnaujina esamus dokumentus, reglamentuojančius paskolų vertinimą ir rizikos valdymą.

Kredito unijos, turėdamos ribotas galimybes plėsti teikiamų paslaugų spektrą, tačiau, mokėdamos didesnes nei bankai palūkanas už indėlius, yra patrauklios gyventojams. Pateiktų ataskaitų duomenimis, 2013 m. balandžio 1 d. kredito unijose vyravo 2–3 proc. dydžio (kai kuriose – didesnės) palūkanos, mokamos už populiariausius 12 mėn. trukmės indėlius nacionaline valiuta, todėl kredito unijų indėlių apimtis toliau augo. Nuo 2012 m. balandžio 1 d. kredito unijų indėlių apimtis padidėjo 14,6 proc., tačiau 2013 m. pirmąjį ketvirtį indėliai kredito unijose (nutraukus dviejų kredito unijų veiklą) sumenکو 2,3 proc. ir 2013 m. balandžio 1 d. nebesiekė 1,8 mlrd. Lt. Fizinių asmenų indėliai sudarė 97,2 proc. visų indėlių. Kiekvienas kredito unijos indėlininkas, kartu būdamas ir kredito unijos nariu pajininku, turėtų aktyviau dalyvauti kredito unijos veikloje priimant finansinius ir kitus sprendimus, tačiau, galiojant palankioms indėlių draudimo sąlygoms, kredito unijos indėlininkai net nesistengia patys vertinti rizikos, nes kredito unijos bankroto atveju jie nukentčia mažiausiai (prarandamas tik pajinis įnašas, jei indėlis neviršija draudžiamos sumos).

Kredito unijų narių skaičiaus ir paskolų portfelio mažėjimas turėjo neigiamos įtakos kredito unijų pajiniam kapitalui – 2013 m. pirmąjį ketvirtį pajinis kapitalas, sumažėjęs beveik 12 proc., 2013 m. balandžio 1 d. sudarė 208 mln. Lt. Pažymėtina, kad pajinis kapitalas, sukauptas kreditavimo dėka yra nestabilus, nes, sugrąžinus paskolą ar jos dalį, tokios pajinės įmokos dažnai yra grąžinamos. Be to, iškilus sunkumams, kredito unijos nariai, kurie yra ir kredito unijos savininkai, nenori mokėti papildomų įnašų į kapitalą ir prisiimti atsakomybės už kredito unijos veiklos rezultatus.

2013 m. pirmąjį ketvirtį, pateiktų ataskaitų duomenimis, 40 kredito unijų uždirbo 3,3 mln. Lt pelno, tačiau 35 kredito unijos dirbo nuostolingai ir patyrė 15,1 mln. Lt nuostolių, nulėmusių nuostolingą kredito unijų sistemos veiklą – patirta 11,8 mln. Lt nuostolių (2012 m. tą patį laikotarpį patirti nuostoliai buvo perpus mažesni).

Nuostolingą ataskaitinio ketvirčio kredito unijų veiklą nulėmė patirtos paskolų vertės sumažėjimo išlaidos (16,3 mln. Lt) – dėl jų patirtos 26 proc. didesnės išlaidos nei praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu. Nuostolį sumažino gautos grynosios palūkanų pajamos (14,6 mln. Lt) ir, didėjant VVP portfeliui, pelnas, gautas iš operacijų vertybiniais popieriais, siekęs 1,1 mln. Lt (2,6 karto didesnis nei praėjusių metų pirmąjį ketvirtį).

2013 m. balandžio 1 d. pateiktą ataskaitų duomenimis, kredito unijų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 19,7 proc. (normatyvas – 13 proc.), likvidumo rodiklis – 52,54 proc. (normatyvas – 30 %). Kredito unijos turėjo pakankamą aukštos kokybės likvidžiojo turto atsargą grynajam netenkamam pinigų srautui padengti. Ataskaitų duomenimis, aukštos kokybės likvidusis turtas sudarė 415,8 mln. Lt, o grynas netenkamų pinigų srautas – 15,2 mln. Lt, t. y. kredito unijos likvidžiojo turto sukaupe 27,4 karto daugiau negu minimaliai reikėtų, tačiau dviejų kredito unijų padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis buvo mažesnis už nustatytą 100 proc. 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojo Kredito unijų įstatymo reikalavimas visoms kredito unijoms vykdyti didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvą ir nauja sąvokos „paskola“ redakcija. Pagal ją paskoloms, be kita ko, priskiriamos ir lėšos, laikomos kredito įstaigose, išskyrus lėšas, laikomas LCKU, o vasario 1 d. – papildomas didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui apribojimas – 500 tūkst. Lt. Ataskaitinę datą didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvo vykdymo **neužtikrino penkiolika kredito unijų**. Kai kurios kredito unijos ėmėsi priemonių normatyvų vykdymui užtikrinti ir pateikė Lietuvos bankui informaciją, kad 2013 m. balandžio mėn. jau vykdo veiklos riziką ribojančius normatyvus. Kredito unijoms, neužtikrinusioms veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymo, bus taikomos šiame įstatyme nustatytos poveikio priemonės. Pažymėtina, kad, siekiant užkirsti kelią didesnių problemų atsiradimui ateityje ir sumažinti riziką, 2013 m. balandžio 1 d. įsigaliojo sugriežtintas kapitalo pakankamumo normatyvas kredito unijoms, kurios turi didelę dalį paskolų, suteiktų asocijuotiesiems nariams (juridiniams asmenims), ir likvidumo normatyvas kredito unijoms, kurių indėlių augimo tempai viršija tvarių augimo tempus. Informaciją apie šiuos, kaip ir kitus, normatyvų vykdymą Lietuvos bankui kredito unijos pateiks 2013 m. liepos 1 d. ataskaitose.

Kredito unijos, vadovaudamosi Lietuvos banko valdybos nutarimu, savo ar asociacijų, kurioms jos priklauso, interneto svetainėse pirmą kartą paskelbė revizijos komisijų (revizorių) ar audito įmonių patikrintus 2012 m. finansinių ataskaitų rinkinius ir revizijos komisijų (revizorių) ar auditorių išvadas. Iki šiol teikęs tik apibendrintus viso bankų ir kredito unijų sektoriaus veiklos duomenis, Lietuvos bankas nutarė viešai skelbti metų ir kiekvieno ketvirčio informaciją apie kiekvienos kredito unijos pagrindinius veiklos rodiklius ir veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymą.

Siekdamas, kad kredito unijos konservatyviau vertintų prisiimamą riziką, Lietuvos bankas rengia dokumentus, reglamentuojančius rizikos vertinimą. Iš esmės atnaujinami Kredito unijų minimalūs paskolų vertinimo reikalavimai, reglamentuojantys paskolų vertinimą ir specialiųjų atidėjinių formavimą, baigiamos rengti kredito unijų vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo procesus apimančios nuostatos, kuriomis vadovaujantis bus užtikrintas kredito unijų veiklai būdingų rizikos rūšių identifikavimas ir efektyvesnis jų valdymas.

Be to, įkurta darbo grupė (ją sudaro Finansų ministerijos, Lietuvos banko, kredito unijas vienijančių asociacijų ir LCKU atstovai) rengia kredito unijų veiklą reglamentuojančių įstatymų projektus, siekiant užtikrinti saugią ir patikimą kredito unijų veiklą, nustatant tinkamą pusiausvyrą tarp kredito unijų plėtros ir jų galimybių amortizuoti su rizikos prisiėmimu susijusius nuostolius.

Lietuvos centrinė kredito unija. 2013 m. balandžio 1 d. LCKU vienijo 63 kredito unijas.

LCKU turtas, 2013 m. pirmąjį ketvirtį padidėjęs 31,5 mln. Lt, 2013 m. balandžio 1 d. sudarė 402,3 mln. Lt. Pagrindinė turto augimo priežastis – padidėjęs kredito unijų LCKU narių indėlių portfelis. Ataskaitinį ketvirtį kredito unijų indėliai padidėjo beveik 10 proc. – iki 325,6 mln. Lt. Jie ir toliau buvo pagrindinis LCKU turto finansavimo šaltinis (jais finansuojama 81 % LCKU turto). Didžiausią LCKU turto dalį (61,7 %) sudarė investicijos į Lietuvos Respublikos VVP (kitų šalių VVP ji neturi). 2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, jos siekė 248,4 mln. Lt. LCKU lėšos bankuose, nuo metų pradžios sumenkusios beveik ketvirtadaliu (iki 16,5 mln. Lt), sudarė nereikšmingą turto dalį (4,1 %).

LCKU narėms suteiktų paskolų portfelis ataskaitinį ketvirtį truputį padidėjo ir 2013 m. balandžio 1 d. viršijo 54 mln. Lt. Kredito unijoms suteiktos subordinuotosios paskolos sudarė reikšmingą LCKU paskolų portfelio dalį (48 %). 2013 m. balandžio 1 d., pateiktą ataskaitų duomenimis, paskolų portfelio kokybė ir toliau buvo gera: nebuvo suformuota specialiųjų atidėjinių paskoloms, nebuvo ir paskolų, kurių periodiniai mokėjimai uždelsti ilgiau negu 60 dienų. Pagal LCKU kartu su 57 kredito unijomis pasirašytą sutartį su Verslumo skatinimo fondo valdytoju (INVEGA) dėl 50 mln. Lt vertės mikrokreditavimo projekto valdymo iš verslumo skatinimo fondo kredito unijoms suteikta 19,1 mln. Lt paskolų smulkiajam verslui finansuoti.

LCKU likvidumo palaikymo rezervas (formuojamas LCKU narių įmokomis) 2013 m. pirmąjį ketvirtį padidėjo iki 14,3 mln. Lt, o Stabilizacijos fondas, 2013 m. kovo mėn. skyrus paramą Palangos kredito unijai, nuo metų pradžios

sumažėjo 27,3 proc. – iki 5,2 mln. Lt. Kaip minėta ankstesnėse apžvalgose, pagrindinėms LCKU funkcijoms – užtikrinti savo narių (kredito unijų) likvidumą bei mokumą ir palaikyti kredito unijų sistemos stabilumą – įgyvendinti, blogėjant kredito unijų suteiktų paskolų kokybei ir didėjant su tuo susijusiems nuostoliams, **Stabilizacijos fonde sukauptų lėšų apimtis yra gana maža**. Be minėtų funkcijų, LCKU privalo stebėti jai priklausančių kredito unijų veiklą, atlikti jų inspektavimą, teikti veiklos rekomendacijas. Apie pastebėtus reikšmingus vienos kredito unijos veiklos trūkumus ir pažeidimus LCKU 2013 m. pirmąjį ketvirtį informavo Lietuvos banką, kuris yra atsakingas už kredito unijų veiklos priežiūrą.

Ataskaitinį ketvirtį LCKU pajinis kapitalas, grąžinus Lietuvos Respublikos Vyriausybei 2011 m. pabaigoje jos įsigyto papildomo pajaus dalį, sumažėjo 1 mln. Lt ir, 2013 m. balandžio 1 d. duomenimis, sudarė 30,2 mln. Lt.

2013 m. pirmąjį ketvirtį LCKU uždirbo 598 tūkst. Lt pelno (2012 m. tą patį laikotarpį – 336 tūkst. Lt). Didžiausią įtaką LCKU veiklos rezultatui turėjo palūkanų pajamos, gautos už investicijas į VVP.

LCKU likvidumo bei kapitalo pakankamumo normatyvai ir toliau buvo vykdomi su nemaža atsarga.